

УДК 364.044.4

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-7\(47\)-1867-1879](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-7(47)-1867-1879)

Савельчук Ірина Борисівна доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи та реабілітації, Факультет психології, комунікацій, та перекладу, Державний університет «Київський авіаційний інститут», м. Київ, тел.: (050)163-32-21, <https://orcid.org/0000-0001-6813-4548>

Куниця Тетяна Юрївна кандидат педагогічних наук, старший дослідник, завідувач відділу соціальної педагогіки та соціальної роботи Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України, м. Київ, тел.: (066)295-69-99, <https://orcid.org/0000-0002-4084-3219>

ВОЛОНТЕРСТВО ЯК РЕСУРС ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ВЕТЕРАНІВ

Анотація. Статтю присвячено актуальній проблемі дослідження потенціалу волонтерських ініціатив у реалізації підтримки ветеранів та членів їх сімей в умовах децентралізації.

Доводиться необхідність залучення волонтерства до розвитку соціальних послуг на місцевому рівні, зокрема в громадах, які потребують додаткових людських і організаційних ресурсів.

У межах дослідження було проаналізовано можливості використання волонтерського ресурсу в територіальних громадах з метою забезпечення ефективної та багаторівневої системи соціальної підтримки ветеранів.

Для цього застосовано комплекс методів, зокрема структурно-логічний аналіз, контент-аналіз наукових джерел, а також методи логічного й категоріального аналізу.

Використання зазначених підходів дозволило виокремити ключові поняття, охарактеризувати функціональне наповнення волонтерської діяльності, розкрити її зміст на місцевому, регіональному та національному рівнях. У результаті волонтерство розглядається як інтегральний компонент системи соціальних послуг, що здатен не лише доповнювати, а й суттєво підсилювати інституційну модель соціальної підтримки ветеранів у громадах.

Новизна дослідження полягає у визначенні перспектив інтеграції волонтерства в систему соціальних послуг для ветеранів у громадах. У статті окреслено особливості соціальної підтримки ветеранів у громадах, зосереджено увагу на важливості функціонального розмежування волонтерської участі та запропоновано авторське бачення волонтерства як внутрішнього ресурсу громади, що доповнює та посилює інституційну модель соціальної підтримки ветеранів і членів їх родин.

Ключові слова: волонтерство, територіальні громади, соціальна робота в громадах, фахівці соціальної сфери, соціальні послуги, соціальна підтримка, реінтеграція, ветерани та члени їх сімей.

Savelchuk Iryna Borysivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of Department of Social Work and Rehabilitation, Faculty of Psychology, Communications and Translation, State University «Kyiv Aviation Institute», Kyiv, <https://orcid.org/0000-0001-6813-4548>

Kunytsia Tetiana Yuriivna PhD, Senior researcher, Head of Department of Social Pedagogy and Social Work, Institute of Educational Problems of National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, <http://orcid.org/0000-0002-4084-3219>

VOLUNTEERING AS A RESOURCE OF TERRITORIAL COMMUNITIES IN THE SPHERE OF SOCIAL SUPPORT FOR VETERANS

Abstract. The article addresses the urgent issue of exploring the potential of volunteer initiatives in supporting veterans and their families in the context of decentralization. The necessity of involving volunteers in the development of local-level social services is substantiated, especially in communities that require additional human and organizational resources.

The study analyzes the opportunities for utilizing volunteer resources in territorial communities to ensure an effective and multi-level system of social support for veterans. A set of methods was applied, including structural-logical analysis, content analysis of scholarly sources, as well as logical and categorical analysis. These approaches enabled the identification of key concepts, characterization of the functional dimensions of volunteer activity, and the examination of its implementation at the local, regional, and national levels. As a result, volunteering is considered an integral component of the social service system, capable not only of complementing but also significantly strengthening the institutional model of veteran support in communities.

The novelty of the study lies in identifying the prospects for integrating volunteering into the system of social services for veterans at the community level. The article outlines the specific features of veteran support in communities, emphasizes the importance of functional differentiation in volunteer involvement, and presents the author's vision of volunteering as an internal resource of the community that complements and reinforces the institutional model of social support for veterans and their families.

Keywords: volunteering, territorial communities, community social work, social service professionals, social services, social support, reintegration, veterans and their families.

Постановка проблеми. В умовах повномасштабної війни в Україні питання реалізації соціальної підтримки й реінтеграції ветеранів набувають стратегічного значення.

Військовослужбовці, які повертаються до цивільного життя, стикаються з труднощами соціальної адаптації, професійної переорієнтації та психологічного й соціального відновлення, через що потребують соціальної підтримки: від психологічної допомоги до соціального супроводу, професійної реінтеграції та соціального відновлення.

Територіальні громади повинні мати можливість не тільки задовольнити базові потреби захисників, які повертаються до мирного життя, а й створити умови для їх повноцінної реінтеграції у соціум. Зрозуміло, що інституційні механізми соціальної підтримки недостатньо швидко реагують на зростаючі потреби ветеранської спільноти. Обмеженість ресурсів органів місцевого самоврядування, відсутність підготовки фахівців соціальної сфери до роботи з ветеранами, нестійкість міжвідомчої партнерської взаємодії знижують ефективність надання соціальних послуг в територіальних громадах.

Особливої значущості набуває посилення потенціалу волонтерських ініціатив, які спрямовані на реалізацію соціальної підтримки ветеранів та членів їх сімей. Волонтерство в громадах не повинно обмежуватися гуманітарною допомогою, а й стати структурним елементом системи надання соціальної підтримки, що сприятиме формуванню згуртованості ветеранських спільнот та впровадженню інноваційних форм соціальної роботи, зокрема створення ветеранських просторів в громадах. Це дозволить розглядати волонтерство не як зовнішню допомогу, а як внутрішній ресурс територіальних громад, який суттєво доповнює інституційну соціальну підтримку ветеранів та членів їх сімей.

Отже, постає потреба науково осмислити роль волонтерських ініціатив у багаторівневій системі соціальної підтримки ветеранів, зокрема через аналіз функцій волонтерів на місцевому, регіональному та національному рівнях. Важливо дослідити особливості інтеграції волонтерської діяльності в структуру соціальних послуг громади, визначити її діагностично-інформаційну, соціально-допоміжну, координаційно-комунікативну, організаційно-ресурсну та адвокаційно-правозахисну цінність.

Це дозволить обґрунтувати перспективи ефективного партнерства між волонтерськими ініціативними групами, громадським сектором, органами місцевого самоврядування, професійними соціальними службами та самими ветеранами як активними суб'єктами соціальних змін, здатними впливати на розвиток послуг, зміцнення громад та досягнення їх соціальної згуртованості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В Україні волонтерська діяльність відіграє важливу роль через розширення можливостей не тільки для самореалізації особистості, а й для інституційного зростання потенціалу державних, громадських та благодійних організацій у сфері соціальної підтримки вразливих категорій населення.

Волонтерство виступає потужним інструментом соціальної взаємодії, який дозволяє своєчасно реагувати на потреби громади, просувати нові соціальні ініціативи та забезпечувати сталий розвиток існуючих форм соціальної підтримки. Зрозуміло, що волонтерська діяльність в умовах воєнного стану здатна до мобілізації ресурсів громади, розвитку партнерства, формування соціального капіталу та посилення згуртованості громади. Волонтерська діяльність стає не просто підтримкою, а основою для сталого розвитку громад, зміцнення горизонтальних зв'язків та впровадження інновацій у сферу соціальної роботи [2]. Це зумовлено тим, що волонтерство, як форма добровільної та безкорисливої участі, має на меті передусім підтримку інших людей, зміцнення громад і розвиток суспільства загалом. У цьому контексті надзвичайно важливо, щоб фахівці як державних, так і недержавних структур усвідомлювали власну ефективність й соціальну відповідальність [8], визнавали ключову роль соціального лідерства [11] та соціальної згуртованості [2], а також активно впроваджували сучасні практики соціальної роботи й надання соціальних послуг [13; 14], інтегруючи їх з інноваційними ідеями та підходами до соціальної роботи з ветеранами та членами їх сімей [4; 5; 7; 9].

У контексті соціальної підтримки та реінтеграції ветеранів і членів їх сімей ці аспекти набувають особливої важливості, оскільки через поєднання зусиль державних структур, органів місцевого самоврядування, волонтерських об'єднань та громадських організацій стає можливим створення комплексної системи соціальної допомоги, що охоплює базові потреби (житло, медичне обслуговування, працевлаштування) та проблеми (суспільні, міжособистісні та індивідуальні), що пов'язані з реінтеграцією ветеранів [12], а також особливості соціально-психологічної адаптації військовослужбовців у післявоєнний період [10]. Зрозуміло, що значний виклик становить потреба надання соціально-психологічної підтримки та психологічної реабілітації ветеранів для успішного повернення до мирного життя [3] та подолання відчуття незадоволеності, ізоляції та труднощів адаптації до нового соціального та професійного статусу [3].

Соціальна підтримка ветеранів має здійснюватися не лише шляхом надання послуг, а й через активне залучення до життя громади та відновлення їх соціальних ролей. У цьому процесі волонтерська діяльність відіграє ключову роль — вона не лише надає допомогу, а й створює умови для соціальної інтеграції ветеранів як активних учасників суспільного життя. Волонтери сприяють налагодженню взаємозв'язків, відновленню довіри до спільноти та створенню підтримуючого середовища, у якому ветерани можуть реалізовувати свій досвід, потенціал і громадянську активність.

Це вимагає соціального партнерства, нових моделей соціальної роботи, гнучких форматів підтримки та розвитку простору для ветеранських ініціатив, що здатні впроваджуватися в територіальних громадах як сталий механізм взаємодії з волонтерськими об'єднаннями.

Мета статті – проаналізувати можливості використання волонтерського ресурсу в територіальних громадах для забезпечення ефективної та багаторівневої системи соціальної підтримки ветеранів та членів їх сімей.

Для досягнення поставленої мети та вирішення дослідницьких завдань було використано комплекс методів, зокрема: структурно-логічний аналіз, контент-аналіз наукових джерел, методи логічного й категоріального аналізу.

Це дозволило виокремити ключові поняття та функції волонтерства, розкрити його роль на місцевому, регіональному та національному рівнях, а також визначити волонтерську діяльність як інтегральний компонент системи соціальних послуг.

Виклад основного матеріалу.

Ефективність підтримки ветеранів та членів їх сімей значною мірою залежить від волонтерських ініціатив, які визначають сталість і результативність надання комплексних соціальних послуг.

Партнерська взаємодія недержавних та недержавних інституцій сприяє підвищенню соціальної згуртованості та соціального лідерства [1; 4; 5], тим самим забезпечує функціонування менеджменту волонтерства як системи організації, координації та розвитку волонтерської діяльності, що передбачає залучення, мотивацію, управління ресурсами та оцінку ефективності волонтерських програм.

Зрозуміло, що волонтерство потребує відносно інноваційної концепції менеджменту, яка надає можливість розглядати особливості взаємодії державних інституцій, громадських організацій та бізнес-структур у процесі реалізації ветеранської політики.

Це стає особливо важливим для соціальної підтримки ветеранів та членів їх сімей, які мають різноманітні проблеми та потреби, що вирішуються шляхом надання соціальної допомоги, психологічної підтримки, медико-фізичної й психологічної реабілітації [9; 10].

На засадах системного підходу Т. Захаріна [4, с.20-21] надає соціально-інституційну характеристику процесу соціальної реінтеграції ветеранів відповідно до визначених структурних компонентів, зокрема державного, соціального, громадського, бізнесового, освітнього, духовного компонентів. Зрозуміло, що кожен означений компонент виконує конкретну функцію у формуванні сприятливого реінтеграційного середовища для повернення ветеранів до мирного життя, оскільки забезпечується ефективний розподіл ресурсів, координація зусиль різних соціальних інституцій, що сприяє розвитку комплексних та індивідуальних програм для ветеранів та зміцнення соціальної згуртованості у територіальній громаді.

Проте, необхідність сформувати в територіальній громаді цілісне бачення соціальної підтримки ветеранів вимагає не лише інституційної спроможності усіх суб'єктів партнерської взаємодії, а й активного залучення додаткових ресурсів, серед яких особливо значущим є потенціал волонтерства.

Волонтерські ініціативи в громадах реагують на конкретні запити, заповнюють прогалини між державною соціальною політикою та реальними потребами ветеранської спільноти.

Крім того, волонтерський потенціал сприяє формуванню горизонтальних зв'язків між різними секторами — громадськими організаціями, освітніми установами, релігійними громадами, бізнесом, місцевою владою.

Така міжсекторальна взаємодія дозволяє вийти за межі фрагментарного підходу й перейти до системної моделі соціальної підтримки, де волонтерство виступає не лише як форма допомоги, а як механізм соціальної згуртованості та джерело інновацій.

Таким чином, інтеграція волонтерських ініціатив у систему соціальних послуг громади є стратегічно необхідною умовою для створення інтегрованої моделі соціальної підтримки ветеранів та членів їх родин.

Інтегрована модель надання соціальних послуг у територіальних громадах, що поєднує нормативно-правове забезпечення, міжвідомчу взаємодію та соціальне партнерство з волонтерськими ініціативами та громадськими організаціями стає більш дієвою для соціальної реінтеграції ветеранів війни та підтримки членів їхніх сімей.

Її ефективність підвищується за умови впровадження сучасних методів і організаційних форм соціальної роботи, орієнтованих на потреби ветеранів та членів їх сімей та ресурсні можливості й потенціал територіальних громад.

Окрім цього, ефективний менеджмент волонтерської діяльності є ключовим чинником підвищення результативності соціальних ініціатив у громадах.

Завдяки чіткому плануванню, координації дій, розподілу функцій, ролей і ресурсів, волонтерські групи отримують можливість діяти цілеспрямовано, системно та з урахуванням реальних потреб ветеранів й їх родин.

Управління волонтерством сприяє не лише досягненню короткострокових цілей, а й забезпечує довготривалість і сталість соціальних ініціатив, що дозволяє залучати нових учасників, підтримувати мотивацію команди та адаптувати діяльність волонтерів до змін та потреб ветеранів.

Завдяки партнерству волонтерських ініціатив з органами місцевого самоврядування, закладами охорони здоров'я, освітніми закладами, соціально орієнтованими бізнес-структурами, громадськими організаціями та міжнародними благодійними фондами має відбуватися комплексна допомога ветеранам та членам їх сімей у різних сферах життєдіяльності: від здоров'я до працевлаштування.

За умови цілісної соціальної політики, налагодженої міжсекторальної взаємодії та партнерства між органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями, соціальними службами, волонтерськими ініціативами та самими ветеранами, територіальні громади можуть стати ключовими осередками успішної соціальної реінтеграції захисників і їх родин.

Отже, громади здатні створити сприятливе середовище для розвитку соціальної активності, надання комплексної підтримки та залучення ветеранів до повноцінної участі в громадському житті, що, у свою чергу, зміцнює соціальну згуртованість і сталий розвиток місцевих спільнот.

Саме тому в територіальних громадах створюються ветеранські простори як інноваційна форма комплексної підтримки ветеранів та членів їхніх сімей.

Такі простори об'єднують соціальні, психологічні, правові та адміністративні послуги, сприяючи не лише задоволенню базових потреб, а й формуванню безпечного середовища для спілкування, взаємопідтримки, навчання, перекваліфікації та розвитку ветеранського соціального підприємництва.

Вони відіграють важливу роль у подоланні соціальної ізоляції, поверненні віри у власні сили та ефективній реінтеграції ветеранів у життя громади. Окрему увагу в межах діяльності таких просторів приділяють роботі з родинами ветеранів.

Партнерські ініціативи передбачають надання психологічної допомоги сім'ям, організацію освітніх і дозвілєвих програм для дітей, сімейне консультування та підтримку батьківського ресурсу.

Узгоджена діяльність волонтерів у цих процесах суттєво підсилює ефективність підтримки, сприяючи подоланню посттравматичних наслідків, збереженню психосоціального здоров'я ветеранів і їх близьких, а також зміцненню соціальної згуртованості громади.

У громадах волонтерська діяльність дедалі частіше інтегрується у структуру ветеранських просторів, які виступають осередками комплексної підтримки захисників та їх родин. Завдяки активній участі волонтерів, такі простори функціонують не лише як центри надання послуг, а й як середовище взаємопідтримки, залучення до соціального життя та розвитку нових ініціатив.

Волонтери беруть участь у проведенні заходів, наданні побутової й емоційної допомоги, підтримці сімей, організації освітніх програм, а також сприяють адаптації нових відвідувачів ветеранського простору.

Це підсилює спроможність ветеранських просторів не лише забезпечувати базові потреби, а й формувати умови для сталого повернення ветеранів до активного життя у громаді. У цьому контексті важливо розглядати волонтерську діяльність як багаторівневу систему, де кожен рівень – місцевий, регіональний і національний – виконує специфічні функції.

Така структуризація дозволяє ефективно координувати діяльність волонтерів у межах ветеранських просторів і за їх межами, забезпечуючи як адресну підтримку, так і стратегічне планування соціальних ініціатив.

Визначення мікро-, мезо-, макро-рівнів діяльності волонтерів (місцевий, регіональний, національний) у сфері підтримки ветеранів є необхідним для ефективної організації внутрішніх та зовнішніх ресурсів, координації зусиль для забезпечення цілісної системи соціальних послуг (Рис.1).

Рис. 1. Рівні діяльності волонтерів щодо соціальної підтримки ветеранів та членів їх сімей

Такий підхід дозволяє не тільки розмежувати обов'язки між волонтерами, координаторами й фахівцями соціальної сфери, систематизувати роль волонтерської діяльності у підтримці ветеранів та членів їх сімей як багаторівневу й міжсекторальну діяльність, що має значний вплив на процеси соціальної адаптації, реінтеграції та добробуту захисників у мирному житті. Саме багаторівність структури волонтерської діяльності дозволяє чітко розподілити відповідальність та забезпечити реалізацію соціальної підтримки ветеранів та членів їх сімей на різних рівнях:

- місцевий рівень має забезпечити безпосередню підтримку ветеранів і їх родин, оскільки волонтери обізнані щодо місцевих проблем, потреб ветеранської спільноти та специфіки громади;

- регіональний рівень дає змогу для координації, навчання, ресурсного забезпечення волонтерських ініціатив у кількох громадах, а також для підвищення якості надання соціальних послуг;

- національний рівень формує загальну політику, механізми фінансування, нормативну базу, розвиває інституційну підтримку та масштабні інформаційні кампанії щодо підтримки ветеранської спільноти.

Це дозволяє сформувати цілісну систему соціальної підтримки ветеранів та членів їх сімей, в якій поєднано гнучкість локального рівня з системністю та масштабом регіональної й національної політики, що забезпечує високу якість та доступність надання соціальних послуг.

Розуміння функцій волонтерів у громадах є критично важливим для підвищення якості надання соціальних послуг ветеранам. Зважаючи на те, що

більшість волонтерських угруповань виникають стихійно як реакція на процеси в соціальному середовищі, то виконання певних соціальних функцій здійснюється без обмежень замовлень від різних громадських організацій [6]. При цьому, волонтерські групи завдяки налагодженню комунікацій з органами влади мають можливість спільного обговорення та прийняття рішень щодо соціальної підтримки незахищених категорій населення [6]. Чітке усвідомлення ролі волонтерів дозволяє ефективно інтегрувати волонтерську діяльність у систему соціальної підтримки, уникати дублювання зусиль, раціонально використовувати ресурси та сприяти побудові злагодженої міжсекторальної взаємодії. Зрозуміло, що координація діяльності волонтерів, її узгодження з діяльністю соціальних служб забезпечує комплексний та адресний підхід до вирішення потреб ветеранів та членів їх сімей.

Крім того, функціональна чіткість підвищує професіоналізацію волонтерської діяльності: волонтери краще розуміють межі своєї відповідальності, необхідні компетентності та можливості для співпраці з фахівцями. Це сприяє зміцненню довіри між учасниками соціального процесу, підвищенню ефективності роботи з ветеранами, а також сталому розвитку громадських ініціатив на місцевому рівні. Отже, усвідомлення й дотримання визначених функцій волонтерів (табл.1) є основою для якісної, цілісної та результативної системи підтримки ветеранів у громадах.

Таблиця 1.

Змістовність функцій волонтерів у громадах щодо соціальної підтримки ветеранів

№	Назва функції	Напрямок волонтерської діяльності	Зміст волонтерської діяльності в сфері соціальної підтримки ветеранів
1	Діагностично-інформаційна функція	виявлення потреб та інформування	- Виявлення потреб ветеранів у соціальній, медичній, психологічній, освітній або правовій допомозі. - Оцінка проблем і ризиків, з якими стикаються ветерани у побуті, на етапі адаптації, реінтеграції в громаду. - Інформування органів місцевого самоврядування, соціальних служб, медичних установ про виявлені потреби ветеранів.
2	Соціально-допоміжна функція	надання безпосередньої соціальної підтримки та допомоги	- Психоемоційна підтримка, спілкування, соціальний супровід. - Побутова допомога, допомога з оформленням документів, транспортні послуги - Сприяння доступу до медичних, освітніх, соціальних послуг.

№	Назва функції	Напрямок волонтерської діяльності	Зміст волонтерської діяльності в сфері соціальної підтримки ветеранів
3	Координаційно-комунікативна функція	зв'язок між учасниками процесу	• Координація між ветераном, його сім'єю та соціальними службами. • Взаємодія з установами: ЦНАП, лікарні, громада, ТЦК та СП, військові адміністрації. • Організація командної взаємодії (з фахівцями, психологами, волонтерами). • Заохочення участі сім'ї ветерана в процесі його адаптації та реінтеграції.
4	Організаційно-ресурсна функція	залучення ресурсів громади та активізація взаємодії	• Активізація громадськості до участі в проєктах щодо підтримки ветеранів. • Створення ініціативних груп, участь у заходах, зборах, кампаніях. • Пошук спонсорів, партнерів, грантів, підтримка локальних ініціатив. • Залучення зовнішніх ресурсів через контакт із благодійними фондами, бізнесом, міжнародними донорами. • Допомога у створенні локальної інфраструктури підтримки ветеранів, участь у розробці громадських ініціатив, соціальних програм і проєктів.
5	Адвокаційно-правозахисна функція	представництво інтересів ветеранів	• Захист прав ветеранів на місцевому рівні. • Представлення проблем ветеранів перед органами влади. • Участь в розробці локальних програм і нормативних документів.

Як бачимо, волонтерська діяльність стає не лише способом соціальної відповідальності соціально активних людей, громадських організацій та бізнес-структур, а й ресурсом для соціальних змін, покращення якості надання соціальних послуг ветеранам, розвитку партнерської взаємодії з соціальними інституціями з реалізації спільних проєктів та програм у контексті реінтеграції ветеранів та підтримки членів їх сімей.

Висновки. Волонтерська діяльність є важливим стратегічним ресурсом у системі соціальної підтримки ветеранів та членів їхніх сімей в умовах децентралізації. Її інтеграція у соціальні послуги на рівні територіальних громад сприяє формуванню багаторівневої, гнучкої та ефективної моделі соціальної підтримки ветеранів та членів їх сімей, що поєднує інституційні механізми з ініціативами громадянського суспільства. Визначення функціональної структури волонтерської діяльності та її реалізація на місцевому, регіональному й національному рівнях дозволяє забезпечити адресну допомогу, координацію ресурсів і розширення можливостей соціальної адаптації ветеранів. Особливе значення мають ветеранські простори, у яких волонтерські ініціативи

реалізуються як інструменти психосоціальної підтримки, соціальної інтеграції, освітніх і реабілітаційних програм. Доведено, що ефективне партнерство між волонтерами, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями та самими ветеранами є критично важливим для підвищення якості соціальних послуг, зміцнення ресурсного потенціалу громад та розвитку сталих соціальних ініціатив. Перспективними напрямками подальших досліджень є розробка механізмів координації міжсекторальної взаємодії, навчальних програм для волонтерів, а також формування нормативно-правової бази з підтримки волонтерства у сфері роботи з ветеранами.

Література:

1. Бирик Д. Д., Савельчук І. Б. Соціальна згуртованість молоді в Україні в умовах воєнного стану. *Social work and education*. 2023. Vol. 10. No. 1. С. 7– 16. DOI: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.1.1>
2. Бирик Д.Д. Розширення можливостей мультидисциплінарної взаємодії волонтерських та благодійних організацій в умовах воєнного стану. *Повоєнна Україна і Світ: філософський, правовий та гуманітарний дискурси*. Київ. 2022. С. 88-89.
3. Захаріна Т.І. Соціально-педагогічні умови реінтеграції ветеранів у невоєнний соціум. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*, 2025. 1(56), 60–64. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2025.56.60-64>
4. Захаріна, Т. Соціально-інституційні характеристики реінтеграції ветеранів гібридної війни. *Social Work and Education*, 2023. Vol. 10, No. 1. pp. 17-26. DOI: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.1.2>
5. Захаріна, Т. Реінтеграційний потенціал ветеранів як чинник успішної їх реінтеграції в соціум. *Social Work and Education*, 2023. Vol. 10, No. 3. pp. 263-275. DOI: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.3.1>
6. Івженко І. Б. Практичний аспект формування взаємодії системи органів місцевого самоврядування з волонтерськими рухами в процесі реалізації соціальної роботи. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Державне управління*, 2018. №29(68), 1, С.188-194.
7. Коленіченко Т. Інституційні суб'єкти соціальної реінтеграції ветеранів в умовах війни: стейкхолдерський підхід. *Стратегія сучасного розвитку України: синтез правових, освітніх та економічних механізмів: колективна монографія / за заг. ред. проф. Старченка Г. В. Чернігів : ГО «Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій»*, 2022. С. 269–282. <https://doi.org/10.54929/monograph-12-2022-06-03>
8. Савельчук І.Б., Мельник А.Є. Особливості підвищення самоефективності фахівців державних і приватних громадських організацій у сфері соціальної підтримки молоді. *Психологія і соціальна робота у XXI столітті: зб. наук. матеріалів II Міжнарод. наук.-практ. форуму (20-22 листопада 2024 р., м. Полтава)*. Полтава, 2024. С.477-480.
9. Слезанська, Г., Горішна, Н., Бирик, Д., Криницька, І. Соціальна підтримка ветеранів/ветераном російсько-української війни та членів їхніх сімей у воєнний та повоєнний час. *Social Work and Education*, 2023. Vol. 10, No. 1. pp. 47-62. DOI: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.1.5>
10. Спіріна, Т., Дуля, А., Боброва, О. Соціально-психологічна адаптація військовослужбовців у післявоєнний період. *Ввічливість. Humanitas*, 2025. (1), 157–162. <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.1.21>

11. Bybyk D. Social leadership: criteria, indicators and levels of formation in future social workers. *The Modern Higher Education Review*. 2020. No. 5. P. 72–80. URL: <https://doi.org/10.28925/2518-7635.2020.5.7>
12. Elnitsky, C. A., Blevins, C. L., Fisher, M. P., & Magruder, K. (2017). Military service member and veteran reintegration: A critical review and adapted ecological model. *American Journal of Orthopsychiatry*, 2017. 87(2), 114–128. <https://doi.org/10.1037/ort0000244>
13. Krasnoshchok, I., Kravtsova, T., Zahorodnia, L., Kravchuk, O., Savelchuk, I. (2024). Assessment of the Impact of Socio-Cultural Risks of Soft Skills Formation in Different Educational Environments for SDG'S. *Journal of Lifestyle and SDGs Review*, 2024. 4(2), Article e02164. <https://doi.org/10.47172/2965-730X.SDGsReview.v4.n02.pe02164>
14. Savelchuk, I., Bybyk, D., Zhytynska, M., Ivzhenko, I., Mikheiva, O., & Kunytsia, T. (2021). Trends in the Development of Social Work: Postmodern Ideas and Prospects. *Postmodern Openings*, 12(3Sup1), 143-154. <https://doi.org/10.18662/po/12.3Sup1/356>

References:

1. Bybyk D.D. (2022). Rozshyrennia mozhlyvostei multydystryplinarnoi vzaiemodii volonterskykh ta blahodiinykh orhanizatsii v umovakh voiennoho stanu. [Expanding the possibilities of multidisciplinary cooperation of volunteer and charitable organizations in the conditions of martial law]. *Povoienna Ukraina i Svit: filosofskyi, pravovyi ta humanitarnyi dyskursy.- Postwar Ukraine and the World: Philosophical, Legal and Humanitarian Discourses* - Kyiv. S. 88-89. 78 [in Ukrainian].
2. Bybyk, D., Savelchuk, I. (2023). Sotsialna zghurtovanist molodi v Ukraini v umovakh voiennoho stanu. [Sotsialna zghurtovanist molodi v Ukraini v umovakh voiennoho stanu]. *Social Work and Education*. Vol. 10, No. 1. pp. 7-16. <https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.1.1> [in Ukrainian].
3. Zakharina T.I. (2025). Sotsial'no-pedahohichni umovy reintehratsii veteraniv u nevoyennyi sotsium. [Socio-pedagogical Conditions of Veterans' Reintegration into the Non-Combat Social Environment]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu. Seriya: «Pedahohika. Sotsial'na robota»*, 1(56), 60–64. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2025.56.60-64> [in Ukrainian].
4. Zakharina, T.(2023). Sotsial'no-institutsiyni kharakterystyky reintehratsii veteraniv hibrydnoi viyny. [Socio-Institutional Characteristics of the Reintegration of Hybrid War Veterans]. *Social Work and Education*, 2023. Vol. 10, No. 1. pp. 17-26. DOI: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.1.2> [in Ukrainian].
5. Zakharina, T. (2023). Reintegrationnnyy potentsial veteraniv yak chynnyk uspishnoyi yikh reintehratsii v sotsium. [Reintegration Potential of Veterans as a Factor of Their Successful Reintegration into Society]. *Social Work and Education*, Vol. 10, No. 3. pp. 263-275. DOI: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.3.1> [in Ukrainian].
6. Ivzhenko I. B. (2018). Praktichnyy aspekt formuvannya vzayemodiyi systemy organiv mistsevoho samovriaduvannya z volonters'kymy rukhamy v protsesi realizatsiyi sotsial'noyi roboty. [Practical Aspect of the Interaction Formation between Local Self-Government Bodies and Volunteer Movements in the Process of Social Work Implementation]. *Vcheni zapysky Tavriys'koho natsional'noho universytetu imeni V. I. Vernads'koho. Seriya: Derzhavne upravlinnya*, №29(68), 1, S. 188-194. [in Ukrainian].
7. Kolenichenko T.(2022). Instytutsiyni subyekty sotsial'noyi reintehratsiyi veteraniv v umovakh viyny: steykholders'kyi pidkhid. [Institutional Subjects of Social Reintegration of Veterans in Wartime: A Stakeholder Approach]. *Strategiya suchasnogo rozvytku Ukrayiny: syntez pravovykh, osvitykh ta ekonomichnykh mekhanizmv: kolektyvna monohrafiya / za zah. red. prof. Starchenka H. V.* Chernihiv: HO «Naukovo-osvitniy innovatsiynnyy tsentr suspil'nykh transformatsiy», S. 269–282. <https://doi.org/10.54929/monograph-12-2022-06-03> [in Ukrainian].

8. Savelchuk I. B., Melnyk A. Ye. (2024). Osoblyvosti pidvyshchennya sameffektyvnosti fakhivtsiv derzhavnykh i pryvathnykh hromadskykh orhanizatsiy u sferi sotsial'noyi pidtrymky molodi. [Features of Increasing Self-Efficacy of Specialists of Public and Private Organizations in the Field of Social Support of Youth]. *Psykholohiya i sotsial'na robota u XXI stolitti: zb. nauk. materialiv II Mizhnarod. nauk.-prakt. forumu (20-22 lystopada 2024 r., m. Poltava)*. Poltava, 2024. S. 477-480. [in Ukrainian].
9. Slozanska, H., Horishna, N., Bybyk, D., Krynytska, I. (2023). Sotsial'na pidtrymka veteraniv/veteranom rosiys'ko-ukrayins'koyi viyny ta chleniv yikhnikh simey u voyennyi ta povoyennyi chas. [Social Support for Veterans/of the Russian-Ukrainian War and Their Families in Wartime and Postwar Period]. *Social Work and Education*. Vol. 10, No. 1. pp. 47-62. DOI: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.1.5>
10. Spirina, T., Dulya, A., Bobrova, O. (2025). Sotsial'no-psykholohichna adaptatsiya viys'kovosluzhbovtiv u pislyavoyennyi period. [Social-Psychological Adaptation of Servicemen in the Postwar Period]. *Vvichlyvist'. Humanitas*, 2025. (1), 157–162. <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.1.21>
11. Bybyk D. Social leadership: criteria, indicators and levels of formation in future social workers. *The Modern Higher Education Review*. 2020. No. 5. P. 72–80. URL: <https://doi.org/10.28925/2518-7635.2020.5.7>
12. Elnitsky, C. A., Blevins, C. L., Fisher, M. P., & Magruder, K. (2017). Military service member and veteran reintegration: A critical review and adapted ecological model. *American Journal of Orthopsychiatry*, 2017. 87(2), 114–128. <https://doi.org/10.1037/ort0000244>
13. Krasnoshchok, I., Kravtsova, T., Zahorodnia, L., Kravchuk, O., Savelchuk, I. (2024). Assessment of the Impact of Socio-Cultural Risks of Soft Skills Formation in Different Educational Environments for SDG'S. *Journal of Lifestyle and SDGs Review*, 2024. 4(2), Article e02164. <https://doi.org/10.47172/2965-730X.SDGsReview.v4.n02.pe02164>
14. Savelchuk, I., Bybyk, D., Zhytynska, M., Ivzhenko, I., Mikheiva, O., & Kunytsia, T. (2021). Trends in the Development of Social Work: Postmodern Ideas and Prospects. *Postmodern Openings*, 12(3Sup1), 143-154. <https://doi.org/10.18662/po/12.3Sup1/356>